

درباره لایحه بودجه سال ۱۳۸۶ کل کشور (۳)
بررسی اعتبارات دستگاه‌های فعال در زمینه
تبلیغات اسلامی و امور دینی

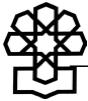

درباره لایحه بودجه سال ۱۳۸۶ کل کشور (۳)
**بررسی اعتبارات دستگاه‌های فعال در زمینه تبلیغات
 اسلامی و امور دینی**

مقدمه

بند «ن» تبصره «۱۶» قانون بودجه سال ۱۳۸۵، در لایحه بودجه سال ۱۳۸۶ حذف شده است که پیشنهاد می‌شود به منظور ساماندهی اعتبارات کمک به مراکز و نهادهای غیردولتی و جلوگیری از تخصیص اعتبار از سازمان‌های مختلف به یک مرکز، بار دیگر این بند با اصلاحاتی به شرح زیر آورده شود:

به منظور ساماندهی و توزیع عادلانه کمک‌های اختصاص یافته به تشکل‌ها و مراکز فرهنگی و قرآنی غیردولتی، اعتبار ردیف متفرقه ۵۰۳۷۸۴، جدول ۸ (بند «۲» - کمک به نهادها و مراکز فرهنگی) و ردیف ۱۱۴۰۰۰، برنامه‌های شماره ۳۰۲۶۰ (برنامه حمایت و هدایت فعالیت‌های فرهنگی و دینی) و ۳۰۲۴۷ (برنامه حمایت از آموزش‌های دینی، فرهنگی و هنری) و ردیف ۱۱۴۳۰۰ برنامه‌های ۳۰۲۳۶ (برنامه ترویج و تشویق قرآن آموزی) و ۳۰۲۶۰ (برنامه حمایت و هدایت فعالیت‌های فرهنگی و دینی) و از ردیف ۱۱۴۰۰۷ برنامه ۳۰۲۴۷ (برنامه حمایت از آموزش‌های دینی، فرهنگی و هنری)، زیرنظر کمیته‌ای متشکل از نمایندگان سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، وزارت

فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان تبلیغات اسلامی و دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم و یک نفر از اعضای کمیسیون فرهنگی به انتخاب مجلس به‌عنوان ناظر براساس عملکرد و برنامه آنان توزیع خواهد شد. آیین‌نامه اجرائی این بند براساس آیین‌نامه اجرائی بند «ن» تبصره «۱۶» قانون بودجه ۱۳۸۵ ظرف سه ماه به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

درآمدها

از سازمان‌های زیرمجموعه وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی برای هیچ سازمانی درآمد پیش‌بینی نشده است. در سال‌های قبل تنها برای سازمان حج و زیارت درآمدی حدود ۷۰ میلیارد ریال از درآمدهای متفرقه ۱۶۰۱۰۱ پیش‌بینی می‌شد که با توجه به قرائن (عملکرد سازمان حج و زیارت در سال‌های قبل) پیش‌بینی مناسبی بود. باید توجه داشت که از سال ۱۳۸۴ مؤسسه فرهنگی سعادت وابسته به سازمان عهده‌دار انجام عملیات عمره مفرده و زیارت عتبات شده است و در مورد میزان درآمد حاصله تاکنون گزارشی ارائه نشده است و عدم پیش‌بینی درآمد در لایحه بودجه ۱۳۸۶ سؤالات بیش‌تری را مطرح می‌کند با توجه به عملکرد نامناسب بعضی از کاروان‌های اعزامی به عمره مفرده، حج تمتع و ارائه خدمات نامناسب مانند غذای با کیفیت پایین و منازل ارزان قیمت که اعتراض جمعی از زائران را به دنبال داشته است، باید بر چگونگی اجرای عملیات حج نظارت دقیق‌تری از سوی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی صورت گیرد.

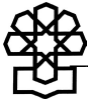

اعتبارات هزینه‌ای و عمرانی

جدول ۱. اعتبارات دستگاه‌های دولتی و غیردولتی فعال در زمینه تبلیغات اسلامی

(ارقام: به میلیون ریال) و امور دینی

شماره ردیف دستگاه	نام دستگاه	میزان اعتبارات در سال ۱۳۸۶	درصد رشد نسبت به سال قبل	میزان اعتبارات در سال ۱۳۸۵	درصد رشد نسبت به سال قبل
۱۰۹۵۰۰	سازمان اوقاف و امور خیریه	۱۳۹,۸۳۳	-۱/۴	۱۴۱,۹۴۷	۱۲
۱۰۹۶۰۰	سازمان حج و زیارت	۸,۸۶۰	-۱/۵	۹,۰۰۰	۱۲۶
۱۱۴۰۰۷	دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم	۲۳۵,۲۲۶	-۱/۴	۲۳۸,۸۰۸	۵۰
۱۱۴۳۰۰	سازمان تبلیغات اسلامی	۲۲۸,۳۴۹	-۱۹/۳	۲۸۳,۲۶۷	۸۸/۶
۱۱۴۳۰۱	حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی	۱۰۲,۳۶۲	-۱/۲	۱۰۳,۶۱۵	۶۹/۴
۱۱۴۰۱۲	شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی	۲۷,۱۶۰	۶/۳	۲۵,۵۵۰	۹۶/۵
۱۱۴۰۲۰	مرکز خدمات حوزه‌های علمیه	.	.	۲۳۰,۳۶۴	۱۰۸/۷
۱۱۴۰۲۱	حوزه‌های علمیه خواهران	.	.	۱۰۱,۵۴۸	۱۴۴/۴
۱۱۴۰۲۰	شورای عالی حوزه علمیه قم	۲۲۶,۹۲۰	.	.	.
۱۱۴۰۲۸	سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی	۲۵۷,۸۱۱	-۲/۹	۲۶۸,۵۹۰	۴۴/۵

شماره ردیف دستگاه	نام دستگاه	میزان اعتبارات در سال ۱۳۸۶	درصد رشد نسبت به سال قبل	میزان اعتبارات در سال ۱۳۸۵	درصد رشد نسبت به سال قبل
۱۱۴۰۳۳	مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی	۲۹,۰۱۰	-۱/۵	۲۹,۴۵۷	۷۸/۹
۱۱۴۰۴۳	مجمع جهانی اهل بیت	۵۳,۳۸۰	-۱/۴	۵۴,۱۸۴	۳۸/۲
۱۱۴۰۸۴	مرکز خدمات حوزه علمیه قم	۴۰۰,۰۰۰	۱۴/۲	۳۵۰,۰۰۰	۳۹
۱۱۴۰۸۵	مرکز مدیریت حوزه علمیه قم	۴۲,۰۰۰	۱۱/۴	۳۷,۶۸۰	-۵/۸
۱۱۴۱۰۰	کتابخانه آیت... مرعشی نجفی	۱۵,۰۰۰	۲۸/۶	۱۱,۶۶۴	۲۷
۱۱۴۴۰۰	مرکز جهانی علوم اسلامی	۲۰۵,۸۰۹	۴	۱۹۷,۸۳۶	۱۴۷/۲
۱۱۴۹۰۰	دانشگاه مذاهب اسلامی	.	.	۱۴,۵۹۹	۱۴
۱۱۴۲۰۰	مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)	۳۲,۶۲۴	.	۳۳,۱۳۰	۳۴/۶
۱۱۴۰۳۰	مؤسسه نشر آثار حضرت امام قدس سره	۷۴,۹۶۱	.	۷۴,۱۵۸	۱۸/۵
۱۱۴۰۴۴	پژوهشکده امام خمینی (ره) انقلاب اسلامی	۱۵,۷۷۰	.	.	.
۵۰۳۷۸۴	ردیف متفرقه - کمک اشخاص حقیقی	۶۲۰,۰۰۰	۴۶/۳	۴۲۳,۵۰۰	۲۴
جمع کل		۲,۸۷۵,۲۷۵	۵/۳	۲,۷۲۸,۸۹۷	۵۱/۷

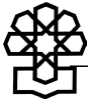

در مورد اعتبارات این بخش نکات ذیل قابل تأمل است:

۱. میزان پیشنهادی برای برخی سازمان‌های ذیل ردیف وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی کاهش اندکی داشته است. البته با توجه به افزایش چشمگیر اعتبارات در بودجه ۱۳۸۵، این کاهش اعتبار اندک در لایحه ۱۳۸۶ نکته منفی نیست و به تعادل بیش‌تر رشد اعتبارات این دستگاه‌ها منجر می‌شود. مقایسه مجموع اعتبارات پیشنهادی ۱۳۸۶ دستگاه‌ها و سازمان‌های ذیل وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی با مجموع این اعتبارات در ۱۳۸۴ نشان می‌دهد که این اعتبارات نسبت به دو سال گذشته، ۶۰ درصد رشد داشته‌اند.

۲. اعتبارات سازمان تبلیغات اسلامی بیش از سایر دستگاه‌ها و نهادهای این بخش رشد منفی نشان می‌دهد (حدود ۲۰ درصد) این رشد منفی نیز غیرواقعی است زیرا در محاسبه آن اعتبار ردیف متفرقه ۵۰۳۸۵۰ (اجرای ماده ۱۰۶) قانون برنامه چهارم توسعه) لحاظ شده‌اند. میزان اعتبار این ردیف در سال ۱۳۸۵ به ۱۰۰,۰۰۰ میلیون ریال می‌رسید که در لایحه بودجه ۱۳۸۶ به ۳۹,۸۰۰ میلیون ریال کاهش یافته است. اگر اعتبارات این ردیف در مجموع اعتبارات سازمان تبلیغات اسلامی محاسبه نشود آن‌گاه مشخص می‌شود که اعتبارات این سازمان نسبت به سال گذشته ۲/۸ رشد داشته است.

۳. تعدادی از دستگاه‌های کمک‌گیر مانند مرکز خدمات حوزه‌های علمیه، حوزه‌های علمیه خاوران و دانشگاه مذاهب اسلامی از ردیف‌های اعتبارات لایحه بودجه ۱۳۸۶ حذف شده‌اند و در کنار آن شورای عالی حوزه علمیه قم به ردیف‌های اعتباری ذیل وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی افزوده شده است. این حذف و اضافه

ردیف به معنای تلاش در جهت ساماندهی تشکیلاتی و اداری مراکز وابسته به حوزه‌های علمیه، یکی از نقاط قوت لایحه امسال است. زیرا همان‌گونه که در گزارش سال گذشته مرکز پژوهش‌ها گفته شد، هر کدام از زیرمجموعه‌های دستگاه دارای ردیف اعتباری، باید اعتبار خود را نه مستقل بلکه از سازمان مادر خود دریافت کنند و در مورد نحوه مصرف به آن‌ها پاسخگو باشند. اما این تلاش کامل نیست و همچنان، مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی و مجمع جهانی اهل بیت که هر دو زیرمجموعه سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی هستند، نیز ردیف اعتباری جداگانه دارند. این نکته در مورد حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی که زیرمجموعه سازمان تبلیغات اسلامی است نیز صدق می‌کند.

۴. با وجود حذف دو ردیف اعتباری مربوط به مراکز وابسته به حوزه‌های علمیه، مجموع اعتبارات اختصاص یافته به حوزه‌های علمیه کاهش نیافته و در مجموع ۳/۳ درصد (بدون محاسبه ردیف متفرقه ۵۰۳۷۸۴) رشد داشته است. پیشنهاد می‌شود برای ساماندهی تشکیلاتی و مالی این مراکز، ردیف‌های اعتباری مربوط به مرکز جهانی علوم اسلامی، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، مرکز خدمات حوزه علمیه قم و مرکز مدیریت حوزه علمیه قم حذف و اعتبارات آن به ردیف اعتباری شورای عالی حوزه علمیه قم افزوده شود.

۵. افزایش اعتبارات بعضی از دستگاه‌ها با توجه به عملکرد گذشته آن‌ها و ضوابط بودجه‌ریزی عملیاتی هم خوانی ندارد. به عنوان مثال، سازمان حج و زیارت که در سال ۱۳۸۴ برنامه اعزام زائران حج تمتع و عمره مفرده و عتبات عالیات را با هزینه کم‌تر از ۴ میلیارد ریال انجام می‌داد، در لایحه ۱۳۸۶ برای اعزام همان تعداد

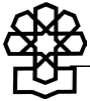

زائر، بیش از ۲/۵ برابر سال قبل اعتبار پیش‌بینی شده است.

مورد دیگر مربوط به سازمان اوقاف و امور خیریه است که به موجب قانون از محل درآمدهای موقوفات نه تنها حق التولیه متولیان و ناظران را می‌پردازد بلکه درصدی نیز به عنوان حق التولیه دریافت می‌کند (که به موجب ماده (۱۲) اساسنامه سازمان، درآمد اختصاصی محسوب می‌شود). با وجود این، در لایحه ۱۳۸۵، برای انجام برنامه ۳۰۲۷۹، « نظارت بر موقوفات کشور» نزدیک به ۴۰ میلیارد ریال اعتبار درخواست کرده است.

۶. در قانون بودجه ۱۳۸۵ تلاش شده بود تا اصول بودجه‌ریزی عملیاتی رعایت شود و با وجود انتقادات بسیاری که بر نوع برنامه‌ها یا واحد هدف کمی آن‌ها وارد بود، این جداول، بخشی از نارسایی‌های تشکیلاتی دستگاه‌های اجرائی بخش فرهنگ را روشن می‌کرد. به عنوان مثال مشخص شد که تعدادی از دستگاه‌های اجرائی بخش فرهنگ با سایر دستگاه‌ها برنامه‌های موازی دارند و این تداخل وظایف در نهایت به حیف شدن اعتبارات و بی‌سامانی فعالیت‌های فرهنگی منجر می‌شد و یا برنامه برگزاری مسابقات قرآنی که هم سازمان اوقاف و امور خیریه و هم سازمان تبلیغات اسلامی متولی آن بودند و البته امسال از برنامه‌های ذیل سازمان تبلیغات اسلامی حذف شده است که در جهت تخصصی شدن وظایف سازمان‌های دینی، تبلیغی و کاهش تداخل وظایف آن‌ها امری مثبت است.

۷. برنامه ۳۰۲۶۴ (برنامه گسترش زبان فارسی در خارج از کشور) را با اعتبار ۳،۶۵۴ میلیون ریال در ذیل برنامه‌های وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی آمده است در حالی که بنا بر مصوبه اخیر شورای عالی انقلاب فرهنگی، شورای گسترش زبان و

ادبیات فارسی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی با مرکز گسترش زبان و ادبیات فارسی ذیل سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی ادغام شده است پیشنهاد می‌شود این برنامه از برنامه‌های ذیل وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی حذف و اعتبار آن به برنامه ۳۰۲۶۴ سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی افزوده شود.

۸. تفاوت در هزینه واحد فعالیت‌های مشابه همچنان در میان سازمان‌های فعال در این بخش دیده می‌شود. سازمان تبلیغات اسلامی در برنامه ۳۰۲۲۹ با عنوان «تأمین خدمات فرهنگی و دینی اوقات فراغت» برای هر هزار نفر ۴۴۰ میلیون ریال هزینه پیش‌بینی کرده است در حالیکه دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم برای همین برنامه برای هر هزار نفر تنها ۲۲ میلیون ریال هزینه پیش‌بینی کرده است. این اختلاف در برنامه ۳۰۲۶۲ «شناسایی، جذب، آموزش و اعزام روحانیون و مبلغان دینی» نیز دیده می‌شود، پیش‌بینی هزینه هر هزار نفر مبلغ در سازمان تبلیغات اسلامی ۱۱۰ میلیون ریال و برای همین برنامه در دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم بیش از ۴۱۰ میلیون ریال است.

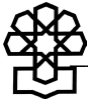
وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در برنامه ۳۰۲۷۳، پیش‌بینی حمایت از ۵۶۰ عنوان موسیقی تولید شده با هزینه هر کدام حدود ۹۲ میلیون ریال کرده است در حالیکه حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی برای حمایت از ۳ عنوان موسیقی تولید شده در هر مورد ۱،۹۲۰ میلیون ریال اعتبار درخواست کرده است. این اختلاف میان برنامه‌های دیگر این دو سازمان وجود دارد. البته گفته می‌شود حوزه هنری، کار تولید کالاهای فرهنگی را انجام می‌دهد و به همین دلیل هزینه‌های آن بالاتر است. در این صورت باید پرسید اگر حوزه هنری به عنوان یک مؤسسه غیردولتی نمی‌تواند

کالای فرهنگی تولید کند که از محل فروش آن، هزینه‌ها جبران شود چه اصراری به تولید دارد؟

۹. در لایحه بودجه ۱۳۸۶ برنامه مربوط به حمایت و گسترش امور ادبی به برنامه‌های ذیل حوزه هنری افزوده شده است و برای حمایت از ۱۰ عنوان اثر مبلغ ۱۷,۰۰۰ میلیون ریال در نظر گرفته شده است که با توجه به فعالیت‌ها و اقدامات ذیل این برنامه و رویکرد آن به طنز و ادبیات کلاسیک، می‌توان تأثیر آن را برای حوزه ادبیات و به خصوص ادبیات طنز مثبت در نظر گرفت و می‌توان این امر را در حوزه وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی نیز به عنوان یک ردیف مستقل در کنار سینما، هنرهای تجسمی، موسیقی و ... پیشنهاد داد.

۱۰. بجز تفاوت‌های هزینه واحد فعالیت‌های فرهنگی مشابه در دستگاه‌های مختلف، پراکندگی وظایف در مورد یک امر واحد نیز وجود دارد. بهترین مثال برای این وضعیت، مساجد کشور است. امور عمرانی مساجد به وسیله سازمان اوقاف و امور خیریه انجام می‌شود، مرکز رسیدگی به امور مساجد زیر نظر مقام معظم رهبری منحصراً به مساجد استان تهران می‌پردازد. شورای سیاستگذاری ائمه جمعه زیر نظر مقام معظم رهبری فعالیت می‌کند، اما رسیدگی به مصلی‌ها به نهاد ریاست جمهوری سپرده شده است. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و سازمان تبلیغات اسلامی هر کدام جداگانه برنامه گسترش فعالیت‌های فرهنگی در مساجد (۳۰۲۶۵) را به عهده دارند. این پراکندگی مراکز تصمیم‌گیری و اعتبارات مختلفی که در این مورد هزینه می‌شود، راه‌حل مناسبی برای حل مشکلات حوزه مساجد نیست و اصلاح آن نیاز به تصمیم‌گیری در مورد ساماندهی امور فرهنگی و تبلیغات اسلامی دارد، تکلیفی

که در برنامه سوم توسعه تعیین و تاکنون عملی نشده است.

۱۱. براساس جزء ۳ بند «و» تبصره «۱۹»، دستگاه‌های اجرائی این بخش، باید بخشی از اعتبارات خود را به صورت کمک‌های بلاعوض هزینه کنند. میزان اعتبارات کمک بلاعوض چهار دستگاه فعال در حوزه امور دینی شامل سازمان اوقاف و امور خیریه، سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی، سازمان تبلیغات اسلامی و حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی در لایحه بودجه ۱۳۸۶ به ۳۴۶,۶۰۶ میلیون ریال می‌رسد که نسبت به سال گذشته که میزان این اعتبار به ۳۲۵,۴۹۷ میلیون ریال می‌رسید ۶/۳ درصد افزایش یافته است. این افزایش درصد کمک بلاعوض به کل بودجه سازمان در دستگاه‌های مختلف، یکسان نیست. نزدیک به کل اعتبارات حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی، کمک بلاعوض محسوب می‌شود و پس از پرداخت به هزینه قطعی محسوب می‌شود. این شیوه پرداخت اعتبار با توجه به عدم وجود آیین‌نامه نظارت بر نحوه هزینه کرد کمک‌های بلاعوض به آنجا می‌انجامد که امکان نظارت و حسابرسی اعتبارات هزینه شده و اثر بخشی آن‌ها وجود نداشته باشد. از این رو **پیشنهاد می‌شود** میزان اعتبارات کمک بلاعوض در دستگاه‌های دولتی و عمومی غیردولتی (مانند حوزه هنری) کاهش یابد و حتی حذف شود.

شماره مسلسل: ۸۱۹۴

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: درباره لایحه بودجه سال ۱۳۸۶ کل کشور (۳) بررسی اعتبارات
دستگاه‌های فعال در زمینه تبلیغات اسلامی و امور دینی

Report Title: A View on Outlays of Active Organization on Islamic
Promotion and Religious Affair on Budget Bill 1386

نام دفتر: مطالعات فرهنگی

تهیه و تدوین: فاطمه موسوی ویانه

سایر همکاران: ابراهیم غلامپور

ناظر علمی: بهمن مشکینی و ابوالفضل خورشیدی

متقاضی: کمیسیون فرهنگی

ویراستار: —

واژه‌های کلیدی و معادل انگلیسی آن‌ها:

۱. بودجه فرهنگی (Cultural Budget)

۲. سازمان‌های تبلیغات اسلامی (Islamic Promotion Organizations)

منابع و مآخذ تهیه گزارش: —

تاریخ انتشار: ۱۳۸۵/۱۱/۱۱